

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

Випуск 16

Засновано у 2015 році

Рівне – 2022

Інноватика у вихованні: зб. наук. пр. Вип. 16. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт.ун-т; упоряд.:О. Б. Петренко; ред. кол.: О. Б. Петренко, Н. Б. Грицай, Т. С. Ціпан та ін. Рівне: РДГУ, 2022. 291 с.

До збірника увійшли наукові праці з теорії і методики освіти та виховання. У наукових розвідках представлено різновекторність сучасних підходів до змісту, форм і технологій освітнього процесу, починаючи від дошкільця і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступник головного редактора: **Грицай Наталя Богданівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри природничих наук з методиками навчання Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, головний науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Федяєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова Херсонського державного університету.

Члени редколегії:

Androszczuk Irena (Андрощук І. М.), доктор габілітований, професор, професор кафедри Педагогіки праці та андрагогіки Академії педагогіки спеціальної імені Марії Гжегожевської у Варшаві (Республіка Польща);

Безкоровайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри міжкультурної комунікації, теорії, історії та методики викладання зарубіжної літератури Рівненського державного гуманітарного університету;

Вихрущ А. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Тернопільського національного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського;

Дичківська І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету;

Кобилянський О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки життєдіяльності Вінницького національного технічного університету;

Ковальчук О. С., доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник Національного університету харчових технологій;

Кравченко О. О., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Мельничук І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін Тернопільського державного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського;

Павелків К. М., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелех Ю. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, завідувач кафедри педагогіки, освітнього менеджменту та соціальної роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Bobirchenko Natalia (Побірченко Н. С.), доктор габілітований, професор, професор надзвичайний на факультеті суспільних та гуманітарних наук Державного вищого навчального закладу імені Вітелона в Легніці (Республіка Польща);

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри природничо-математичної освіти Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;

Савчук Б. П., доктор історичних наук, професор, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту ім. Б. Ступарика Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаніка;

Sieradzka-Baziur Bożena (Сєрадзька-Базюр Б.), доктор габілітований, професор, проректор з наукової роботи і освітніх програм, Академія «Ігнатіанум» у м. Кракові (Республіка Польща);

Сойчук Р. Л., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

SirojC Zdzislaw (Сіроїц Здзіслав), доктор габілітований соціальних наук в галузі педагогіка, професор, професор кафедри педагогіки Інституту педагогіки і психології Вищої школи менеджменту у Варшаві (Республіка Польща);

Баліка Л. М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Skubisz Jolanta (Скубіш Йоланта), кандидат соціальних наук в галузі педагогіки, ад'юнкт відділу педагогіки і психології Академії гуманітарно-економічної в м. Лодзь, член групи соціальної педагогіки в Комітеті педагогічних наук Польської академії наук у Варшаві (Республіка Польща);

Остапчук Н. О., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету;

Петренко С. В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційних технологій та моделювання Рівненського державного гуманітарного університету;

Шадюк О. І., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету.

Свідчення про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Наказом Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. збірник наукових праць РДГУ «Інноватика у вихованні» включений до Переліку наукових фахових видань України у категорію «Б» у галузі педагогічних наук (спеціальності – 011, 014, 015).

Фаховий збірник наукових праць РДГУ «Інноватика у вихованні» індексується міжнародною наукометричною базою даних Index Copernicus International: <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=48435>

Упорядники: проф. Петренко О. Б., доц. Ціпан Т. С., доц. Баліка Л. М., Бабяра А. А.
Науково-бібліографічне редагування: наукова бібліотека РДГУ.
Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол № 10 від 27 жовтня 2022р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2022

ЗМІСТ

Богуш А. Мовно-літературна освіта дітей дошкільного віку.....	6
Журба К. Формування у школярів ціннісного ставлення до тварин в умовах війни.....	14
Пустовіт Г., Петренко О. Актуальні орієнтири модернізації сучасної освіти в контексті формування зростаючої особистості: теоретичний аналіз.....	24
Solak A. Człowiek w pedagogice chrześcijańskiej.....	36
Дичківська І. Розвивальне предметно-просторове середовище як інноваційний потенціал Монтессорі-освіти.....	48
Кравченко О. Міжсекторальна співпраця в організації інклюзивного навчання на рівні громади.....	61
Mykhalchuk N., Ivashkevych E. Innovative pedagogical aspects of use of authenticity of materials in teaching english.....	82
Глінчук Ю. Розвиток життєстійкості майбутніх педагогів у процесі вивчення безпекових дисциплін.....	95
Потапчук Т., Черсак О., Молодій О. Музичне мистецтво як засіб розвитку естетичного смаку майбутніх педагогів мистецьких закладів освіти.....	102
Розман І., Лемак О. Внесок літераторів у підготовку підручників для українських початкових шкіл Закарпаття у 20-30-ті роки ХХ століття: науковий дискурс.....	112
Савчук Б., Щербяк Ю. Психофізіологічні моделі коучингу: сутність та можливості використання в освітньому процесі ЗВО.....	123
Стадник В. Педагогічні основи психологічного забезпечення процесу фізичного виховання здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану.....	132
Skubisz J. Pedagogika pokoju (wojny) w refleksji metodologicznej.....	141
Баліка Л. Формування освітнього простору класних кімнат Нової української школи: сім зон і їх характеристика.....	152
Козлюк О. Виховання у дошкільників толерантного ставлення до людей з особливими освітніми потребами засобами інклюзивної літератури.....	161
Найда Р. Системно-цілісний підхід у підготовці майбутніх вихователів в умовах педагогічного коледжу.....	171
Нечипорук Л. Ігротерапія в соціально-педагогічній роботі як метод моделювання взаємодії з соціальним оточенням.....	180
Павелків О., Петренко С. Особливості вивчення дисциплін математичного циклу в закладі вищої освіти в умовах змішаного навчання.....	190
Павлова Н. Педагогічна ситуація як дидактична одиниця професійної підготовки майбутніх учителів інформатики.....	204

Стельмашук Ж., Ваколюк А. Проблема емоційного розвитку дітей молодшого шкільного віку: актуалізація поглядів В. О. Сухомлинського.....	215
Ціпан Т. Військово-патріотичне виховання учнівської молоді в умовах воєнного стану.....	223
Шадюк О. Співпраця вихователів ЗДО та батьків що виховують дітей з особливими освітніми потребами.....	233
Шліхта Г. Аксиологічний підхід до реалізації професійної підготовки майбутніх фахівців ІТ-галузі.....	240
Доробки молодих науковців	
Гоголь Т. Аналіз сучасних методологічних підходів формування логістичної компетентності майбутніх тренерів-викладачів з виду спорту.....	252
Коваль К. Формування полікультурної компетентності батьків – вихователів у дитячому будинку сімейного типу.....	264
Поліщук Н. Формування здоров'язберезувальної компетентності студентської молоді у процесі волонтерської діяльності.....	272

Шліхта Ганна

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційно-комунікаційних
технологій та методики викладання інформатики
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0002-7184-1822
e-mail: hanna.shlikhta@rshu.edu.ua

АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІТ-ГАЛУЗІ

Анотація. У статті визначено пріоритети дослідження сформованості аксіологічної й деонтологічної компетентностей і пов'язаних з ними аксіологічної культури й деонтологічного типу мислення. Обґрунтовано спеціальну дослідницьку увагу до аксіологічного дискурсу професійної підготовки у сучасній вищій школі. До основних понять, що розкривають суть дослідження, віднесено такі: «аксіологія», «цінності», «ціннісно-смилова сфера», «аксіологічний підхід до освіти». Проаналізовано дослідження питання потреби й перспективності аксіологічних досліджень, що підтверджується ірелевантною функцією цінностей. Указано на те, що ціннісні зміни відображають соціально-економічні зміни, ситуацію, коли люди пристосовуються до нового середовища, та водночас цінності самі є чинниками суспільних змін. У статті актуалізовано феномен теорії цінностей (аксіології), зміст аксіологічного підходу та потенціал його реалізації в освітньому процесі як складової професійної підготовки майбутніх фахівців ІТ-галузі. Підкреслено, що теорія освіти досліджує цінності у зв'язку з поняттями освіта, освітній процес, формування й розвиток особистості. З'ясовано, що освітній процес з використанням аксіологічного підходу забезпечує трансфер суспільно схвалених цінностей у ціннісно-смилову сферу особистості, а це є основою розбудови нею життєвих стратегій. Акцентовано увагу на доцільності оперування аксіологічною проблематикою в контексті організації вищої освіти, зокрема професійної підготовки майбутніх фахівців ІТ-галузі та описано завдання подальших розвідок – виокремлення передумов формування ціннісно-деонтологічних переконань таких фахівців.

Ключові слова: аксіологія, цінності, ціннісно-смилова сфера, аксіологічний підхід до освіти.

Постановка проблеми. Аналіз теоретичних напрацювань дозволяє стверджувати, що в українській педагогічній теорії та практиці

професійної підготовки майбутніх фахівців ІТ-галузі здебільшого акцентується увага на фахових компетентностях, тому маємо очевидну суперечність, задекларовану у напрацюваннях академічної спільноти, міжнародних ІТ-асоціацій і товариств, а також у правових актах міжнародних інститутів і української держави, між необхідністю реалізації в освітній практиці аксіологічного й деонтологічного підходів і реальною практикою залучення вказаних підходів у систему професійної підготовки майбутніх фахівців ІТ-галузі. Крім того аналіз української та зарубіжної літератури, міжнародних та національних нормативно-правових актів за тематикою дослідження надає підстави констатувати низку контроверз, що склалися сьогодні в галузі ІТ-освіти: 1) між визнаною міжнародними ІТ-асоціаціями й товариствами необхідністю утвердження гуманістичної парадигми у системі суспільних відносин, що виникають у процесі цифровізації, і недостатньою кількістю фахівців ІТ-галузі з сформованими і відповідними гуманістичному контексту професійними й загальними компетентностями; 2) між затребуваним процесами цифровізації впровадженням в освітній процес професійної підготовки майбутніх фахівців ІТ-галузі інноваційних педагогічних засобів і технологій ціннісно-деонтологічного змісту і фактичним рівнем напрацювання методик практичного формування ціннісно-деонтологічних переконань майбутніх фахівців ІТ-галузі. За стратегію нашого дослідження, об'єктом якого є професійна підготовка майбутніх фахівців ІТ-галузі, а предметом – моделювання освітнього процесу формування ціннісно-деонтологічних переконань майбутніх фахівців ІТ-галузі, сформованість вказаних переконань розглядаємо як практичне підтвердження сформованості аксіологічної й деонтологічної компетентностей і пов'язаних з ними аксіологічної культури й деонтологічного типу мислення. Іншими словами, одним із принципових результатів професійної підготовки майбутніх фахівців ІТ-галузі вважаємо забезпечення сформованості аксіологічної й деонтологічної компетентностей.

Саме аналіз теоретичних напрацювань щодо перспектив галузі ІТ-технологій й пов'язаною з нею ІТ-освітою надає підстави стверджувати про необхідність реалізації аксіологічного підходу в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі знань 12 «Інформаційні технології». Фактично одним з результатів реалізації освітніх програм з підготовки майбутніх фахівців ІТ-галузі має стати сформована аксіологічна компетентність і високий рівень аксіологічної культури. Така постановка питання визначає обґрунтованість спеціальної дослідницької уваги до аксіологічного дискурсу професійної підготовки у сучасній вищій школі й передусім до (1) феномену теорії цінностей (аксіології), (2) змісту аксіологічного підходу і (3) потенціалу його реалізації в освітньому процесі.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Для розуміння змісту феномену аксіології одразу відзначимо, що наукове значення теорії цінностей продиктоване перманентною актуальністю аксіологічної

проблематики, адже, як зауважує український дослідник Юрій Пелех, поряд із пізнавальним і практичним ціннісне ставлення до світу є фундаментальною характеристикою людського буття. «Опановуючи світ у практичному та пізнавальному контекстах, людина формує своє ціннісне ставлення до нього загалом і його конкретних проявів зокрема» (Пелех, 2021). Крім того, увагу до аксіологічної проблематики можна пояснити і тим фактом, що самі цінності еволюціонують й змістовно трансформуються. Зокрема, еволюційні трансформації цінностей за допомогою спеціальної системної моделі досліджував американський науковець Клер Грейвз, який констатував зв'язок змін в умовах життя людини і формування нових систем цінностей, що мотивують до нових дій (Graves, 1970). Емпіричним шляхом довів еволюційний характер цінностей американець Рональд Інглхарт. На підставі багаторічних досліджень, науковець формулює принципи еволюційної теорії модернізації (Инглхарт, 2018). У цьому разі з аспектів модернізації є міжпоколінні зміни цінностей: перехід від матеріалістичних цінностей до постматеріалістичних або від традиційних цінностей до секулярно-раціональних. Зі свого боку, дослідницький колектив Інститут філософії імені Г. С. Сковороди НАН України обґрунтував, що в умовах сучасного інформаційного суспільства відбувається формування таких «нових» суспільних цінностей: 1) у соціальному вимірі – креативність, інноваційність, безперервна освіта, ефективна діяльність; 2) в індивідуальному вимірі – почуття власної гідності, співчуття, толерантність, солідаризму (Ціннісні орієнтації сучасного інформаційного суспільства, 2013). Британський науковець Кеннет Калман констатує характерне для сучасної соціокультурної ситуації ціннісне нівелювання влади та її інститутів і, натомість, зростання цінності прав й інтересів людини. Калман звертає увагу і на ціннісний статус інформації і ІТ-технологій. Дослідник визнає зростання ролі таких технологій, а доступ до інформації потрактовує як джерело змін, що, правда у разі, якщо інформація належної якості (Calman, 2004). Потреба й перспективність аксіологічних досліджень підтверджується і рефлексивною функцією цінностей. Зокрема, група німецьких дослідників вказує на те, що ціннісні зміни відображають соціально-економічні зміни, ситуацію, коли люди пристосовуються до нового середовища та водночас, цінності самі є чинниками суспільних змін (Held, Müller, Deutsch, Grzechnik & Welzel, 2009). Із вказаною науковою позицією суголосні міркування українського філософа і аксіолога Анатолія Ручки щодо того, що «ціннісний підхід до навколишнього середовища постійно опосередковується тими змінами, що відбуваються як на макросоціетальному, так і на індивідуально-особистому рівнях» (Ручка, 2013). Означену кореляцію цінностей і суспільних змін необхідно враховувати в освітньому процесі, адже з неї випливає, що через цінності (формування ціннісно-сміислової сфери особистості й соціуму) можливо конструктивно впливати на соціально-економічні процеси. Водночас необхідно постійно здійснювати змістовний

моніторинг панівних цінностей суспільства й окремого індивіда на предмет їхнього потенціалу і заданості забезпечити суспільний поступ без втрати гуманістичних начал.

Мета дослідження – на основі аналізу репрезентативних праць зарубіжних та українських учених визначити пріоритети аксіологічного підходу професійної підготовки у сучасній вищій школі фахівців ІТ-галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчення матеріалів з аксіологічної проблематики з використанням методики аналітичного огляду та порівняння філософських й філософсько-культурологічних робіт, присвячених вивченню поняття «цінності», надали підстави позначити низку принципових моментів щодо феномену цінностей.

1. Поняття «цінності» виступає сьогодні в якості одного з базових понять сучасної науки, зокрема таких її галузей, як-от філософія, культурологія, соціологія, психологія, політологія й педагогіка. Поняття «цінності» у широкому розумінні може застосовуватися: 1) для «вказівки на людське, соціальне і культурне значення певних явищ дійсності» (Матяж, Березянська, 2013); 2) для «позначення об'єктів, явищ, їх властивостей, а також абстрактних ідей, що втілюють в собі суспільні ідеали і постають завдяки цьому як еталон належного» (Рогоза, 2020); 3) цим поняттям «визначають смислові орієнтири життя індивіда і соціальних груп, націй, держав» (Дем'янюк, 2019). Вже з цього переліку можливо зробити висновок про плюралістичний характер трактування поняття «цінності».

2. Багатогранність феномену цінностей підтверджується чисельними спробами класифікацій цінностей. З іншого боку, аналіз відповідних класифікацій сприяє розкриттю цінностей у змістовному й функціональному сенсах, що охарактеризовано у працях Абрагама Маслоу (*Маслоу, 1997*).

У моделі Ханса Клагеса, яка також змістовно пов'язана з концепцією Маслоу, виокремлено 1) нормоцентричні цінності соціального обов'язку й визнання і 2) аутоцентричні цінності самореалізації, що визначаються орієнтацією на соціальні норми чи власні переконання (Klages, 1994). Ця модель нам цікава не лише як приклад обґрунтованої класифікації цінностей, але й як аргумент щодо наявності зв'язку між ціннісними й деонтологічними (нормативними) аспектами індивідуального буття. Нагадаємо, базова теза нашого дослідження полягає в тому, що на тлі масштабної цифровізації життя сучасного суспільства зростає потреба формування аксіологічної культури й деонтологічного типу мислення (аксіологічної й деонтологічної компетентностей) під час підготовки майбутніх фахівців ІТ-галузі.

Принагідно зауважимо, що значні методологічні перспективи в цьому контексті має концепт ціннісного інтелекту, запропонований групою українських дослідників – Юрієм Пелехом, Андрієм Матвійчуком і Тамарою Білоус. Ціннісний інтелект вони потрактовують як «сукупність особистих і соціальних здібностей у питаннях прийняття ціннісних рішень,

визначення й реалізації ціннісних орієнтацій, що впливає на загальну здатність особи ефективно реагувати на виклики і тиск навколишнього середовища (соціального й природного)» (Пелех, Матвійчук, Білоус, 2021). Науковці вказують на потребу розвитку ціннісного інтелекту, оскільки людина постійно стикається з ціннісними пошуками, а у зв'язку з ціннісними переживаннями формуються індивідуальні ціннісні ієрархії та ціннісних орієнтацій. Ця наукова позиція є вагомим аргументом щодо розвитку аксіологічної освіти, зокрема в плані професійної підготовки майбутніх фахівців ІТ-сфери.

3. Вищезазначений нами множинний підхід до поняття «цінності» є, з одного боку, свідченням складності і багатогранності відповідного феномену, а з іншого – вказує на методологічну неоднозначність концепту «цінності», що обумовлює необхідність уточнювати його зміст у контексті безпосереднього теоретичного або науково-дослідного застосування. Зважаючи на це, маємо наголосити, що концептуально, у наших подальших міркуваннях ми будемо виходити з положень об'єктивістських аксіологічних концепцій. Як обґрунтовано зауважив український дослідник Валентин Рогоза, «постулюючи об'єктивний характер цінностей, ці концепції фактично вказують, з одного боку, на можливість їх систематизації та ієрархізації, допускають можливість загальнозначимих, універсальних цінностей, а з іншого боку, такий підхід обґрунтовує необхідність пошуку людиною ціннісних смислів свого існування, формування ціннісної основи своєї життєдіяльності» (Рогоза, 2020).

Важливим для нашого дослідження є міркування українського науковця Юрія Шайгородського, який вказував на: 1) змістовний зв'язок індивідуальних цінностей і цінностей суспільних (перші є індивідуальною конкретизацією других), а також 2) опосередкованість ціннісного відношення особистості до довкілля (соціального й природного) орієнтацією цієї особистості на панівні суспільні ідеали, уявлення і норми (Шайгородський, 2012). Зі свого боку, український вчений Юрій Пелех вказує на те, що цінності є свого роду культурними маркерами, адже «цінності виражають культуру (в духовному й матеріальному сенсах), й, водночас, цінності засвідчують культуру, адже є основою індивідуального ціннісного й морально-етичного вибору, підставою ціннісних суджень, мотивом конкретних моделей поведінки» (Пелех, 2021).

4. Світ цінностей – складний світ. Зокрема, цінності в сучасній аксіології потрактовуються як складна ієрархічна система, яка функціонально є каталізатором соціальних процесів: «в якості неодмінного елемента суспільної свідомості панівна система цінностей безпосередньо детермінує напрям і характер розвитку соціуму» (Рогоза, 2020).

Отож, наведені вище підходи дослідників до класифікації й типології цінностей, засвідчують багатогранний характер цінностей, значний спектр функцій, які вони здатні виконувати, і, зрештою, доводять особливе значення цінностей й ціннісних феноменів у житті людини і суспільства.

У підсумку зазначимо принципи для нашого дослідження моменти: 1) поняття «цінності» є міждисциплінарним, з широким спектром застосування й множинним змістовним наповненням; 2) цінності несуть мотиваційно-спрямовуюче навантаження, орієнтують на певний бажаний результат, виконують функцію критерію вибору моделі поведінки; 3) чисельні спроби класифікації цінностей доводять їхню багатогранність, здатність еволюціонувати й змінюватися, утворювати ієрархії і цілі ціннісні системи, які мають як смисложиттєвий, так і нормативний (деонтологічний) характер; 4) перманентне перебування людини у стані життєвих колізій, вирішення яких, як правило, має і ціннісний аспект, зумовлює особливу увагу до аксіологічних знань й актуалізує практику застосування аксіологічного підходу в різних сферах життєдіяльності людини і суспільства.

Зміст й особливості аксіологічного підходу заслуговують на спеціальну увагу в контексті нашого дослідження, а наявні результати аксіологічно-педагогічних досліджень дають підстави стверджувати, що в освітньому контексті «реалізація аксіологічного підходу забезпечує переведення, трансформацію певних соціально-значущих цінностей на рівень конкретних ціннісних пріоритетів особистості» (Винничук, 2018). Фактично, аксіологічний підхід в освіті не лише визнає людину як найвищу цінність, але й орієнтує на пошук педагогічних засобів і технологій формування ціннісно-сислової сфери й аксіологічної культури високого рівня. Як справедливо зазначає українська дослідниця Ірина Григоренко, «основною рушійною силою будь-якого суспільства в усі часи була і залишається творча, інтелектуально розвинена особистість, яка володіє стійкою системою соціально значущих рис, що характеризують її як члена того чи іншого суспільства або спільноти» (Григоренко, 2013).

Отож, педагогічний аспект звернення до аксіологічного підходу полягає у практичному вирішенні завдань засвоєння універсальних гуманістичних цінностей, набуття об'єктивними цінностями статусу суб'єктивно значущих, тобто їхнього перетворення у ціннісні орієнтири. Вищезазначене вказує на методологічну обґрунтованість, залучення у науково-педагогічне дослідження аксіологічного підходу і водночас спонукає уважніше поставитися до міждисциплінарних зв'язків аксіології й педагогіки, а також акцентувати увагу на феномен аксіологічної освіти.

Підкреслимо, що аксіологія змістовно корелює з педагогічною проблематикою, оскільки в аксіології цінності й пов'язані з ними феномени (ціннісні орієнтації, ціннісно-сислова сфера, ціннісна свідомість тощо) «розглядаються у нерозривному зв'язку з визначенням сутності людини, її творчої природи, її здатностей до самотворення та творення світу відповідно до прийнятих нею цінностей» (Пелех, 2021).

Аксіологічна освіта несе певне навантаження і у частині творення сучасного комунікативного простору. Зауважимо, що контент-аналіз Законів «Про освіту» і «Про вищу освіту», а також положення Національної доктрини розвитку освіти й Концепції розвитку освіти до

2025 року вказує, що «одним із головних завдань закладу вищої освіти сьогодні є формування ціннісних орієнтацій в етичному, загальнокультурному, професійному рівнях (Гринюк та Желуденко, 2020).

Показово також, що у межах реалізації проєкту «The Future of Education and Skills 2030», що був розроблений Організацією економічного співробітництва та розвитку, особлива увага акцентована на проблематиці включення цінностей у навчальні програми задля реалізації фундаментальної мети: формування кращого майбутнього. Концептуально у проєкті закладено ідею, що завдання освіти значно ширші, ніж підготовка молоді до майбутньої професійної діяльності. Освіта, вважають автори цього проєкту, орієнтовна на підготовку молоді до майбутнього, має формувати здатності діяти у нових умовах, за нових технологій (The OECD Future of Education and Skills 2030 project, 2019). Експерти на підставі здійсненої аналітичної роботи дійшли висновку, що чітко сформульовані й практикою перевірені цінності можуть сприяти позитивним результатам навчання студентів упродовж всього життя та сприяти створенню більш справедливого суспільства (Embedding Values and Attitudes in Curriculum: Shaping a Better Future, 2021). І ще один принциповий момент – у межах зазначеного проєкту встановлено, що попри відмінні підходи до ціннісного наповнення освітніх програм у різних країнах все ж існує певна змістовна спільність, адже освітяни орієнтуються на цінності, що сприяють справедливому, гуманному й толерантному суспільству. Зокрема, йдеться про такі цінності, як-от повага до іншого, культурне різноманіття, особиста та соціальна відповідальність, людська гідність, толерантність, демократія, рівність, чесність, самосвідомість, справедливість, свобода, інклюзивність, глобальність, справедливість (Embedding Values and Attitudes in Curriculum: Shaping a Better Future, 2021).

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, дослідження аксіологічного дискурсу професійної підготовки у сучасній вищій школі вважаємо обґрунтованим. Зазначаємо, що вагомим результатом професійної підготовки майбутніх фахівців ІТ-галузі має стати сформована аксіологічна компетентність і високий рівень аксіологічної культури, це і визначило дослідницьку увагу до аксіології, змісту аксіологічного підходу й потенціалу його реалізації в освітньому процесі.

Опрацьовані нами матеріали дозволяють зробити висновок про зростаюче значення теорії цінностей. Останнє продиктоване: 1) перманентною актуальністю аксіологічної проблематики, 2) еволюцією й трансформаціями цінностей, 3) взаємозв'язком ціннісних пріоритетів й моральних суджень особистості. Станом на сьогодні аксіологія належить до філософських дисциплін і виконує функцію філософсько-наукового засобу осмислення методологічних проблем ціннісного пізнання і ціннісної сфери буття. Центральним поняттям теорії цінності є поняття «цінності».

Засобами аксіології, шляхом моніторингу цінностей, ціннісних орієнтацій та ієрархій є можливість зафіксувати соціально-економічні зміни, особливості суспільної ситуації. У контексті аксіологічно-педагогічних досліджень до рівня аксіоматичного належить положення, що освітній процес з використанням аксіологічного підходу забезпечує трансфер суспільно схвалених цінностей у ціннісно-смыслову сферу особистості, що є основою розбудови нею життєвих стратегій. Отже, зазначені аспекти прямо вказують на методологічну обґрунтованість залучення аксіологічного підходу в освітній процес у сучасній вищій школі, зокрема під час підготовки майбутніх фахівців ІТ-галузі.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у виокремленні передумов формування ціннісно-деонтологічних переконань майбутніх фахівців ІТ-галузі у процесі професійної підготовки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Пелех, Ю. (2021). *Ціннісний інтелект: філософсько-методологічні перспективи у педагогічній практиці*. European potential for the development of pedagogical and psychological science : collective monograph. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, pp. 331–366.

Graves, C. (1970). Levels of Existence: an Open System Theory of Values. *The Journal of Humanistic Psychology*. Vol. 10, No 2, pp. 131–155.

Інглхарт, Р. (2018). *Культурная эволюция: как меняются человеческие мотивации и как это меняет мир* / пер. с англ. С. Л. Лопатиной, под ред. М. А. Завадской, В. В. Костенко, А. А. Широкановой, научн. ред. Э. Д. Понарин. Москва: Мысль. 347 с.

Ціннісні орієнтації сучасного інформаційного суспільства : монографія (2013). В. С. Пазенок, В. В. Лях, О. М. Соболь та ін.. Київ, Ін-т філос. НАН України, 406 с.

Calman, K. (2004). Evolutionary ethics: can values change. *J Med Ethics*. No 30, pp. 366–370. URL: <https://erickson.ru/publications/articles/aticles-professionals/13095-spiral-dynamics-code/> (дата звернення: 11.12.2021).

Held, M., Müller, J., Deutsch, F., Grzechnik, E. & Welzel, C. (2009). Value Structure and Dimensions. Empirical Evidence from the German World Values Survey. *World Values Research*. No 2 (3). pp. 55-76.

Ручка, А. (2013). Цінності та ціннісна зміна у сучасному суспільстві. *Культурологічна думка. Щорічник наукових праць*. №6, сс. 172–179.

Матяж, С. та Березянська, А. (2013). *Класифікація цінностей та ціннісних орієнтацій особистості*. В: Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер. : Соціологія. Т. 225, Вип. 213, сс. 27–30.

Рогоза, В. (2020). *Практикум з питань формування екологічних цінностей у майбутніх учителів природничих наук у процесі професійної підготовки : навчально-методичний посібник*. Рівне: Волинські обереги. 200 с.

Дем'янюк, В. (2019). *Філософсько-історичний контекст розвитку аксіології (практичні перспективи ціннісного знання) : авторський курс*. Рівне: РЕТК НУВГП. 72 с.

Маслоу, А. (1997). *Психологія бытия* / пер. О. О. Чистяков. Київ: Ваклер, 1997. 300 с.

Klages, H. (1994). Do we all become egos?: on the future of value change. *Politische Studien*. Vol. 45, pp. 35–43.

Пелех, Ю., Матвійчук, А. та Білоус, Т. (2021). Ціннісний інтелект людини в осмисленні і вирішенні сучасних соціальних проблем. *Нова педагогічна думка*. Том 106 № 2, сс. 77–83. DOI: <https://doi.org/10.37026/2520-6427-2021-106-2-77-83>

Шайгородський, Ю. (2012). Цінності як детермінанти суспільного розвитку. *Сучасна українська політика*. Вип. 26. сс. 219–228.

Винничук, Р. (2018). Аксіологічний та культурологічний підходи як аспекти методології сучасної підготовки фахівців у вищій школі. *Молодий вчений*. № 2.2 (54.2), сс. 93-96.

Григоренко, І. (2013). Феномен інтелекту особистості у дискурсі філософського пізнання. *Політологічний вісник*. Вип. 69, сс. 117–124.

Гринюк, С. та Желуденко, М. (2020). Аксіологічний підхід до формування професійної компетентності в майбутніх фахівців. *Modern researches in psychology and pedagogy : Collective monograph*. Riga: Izdevnieciba "Baltija Publishing", pp. 111–127.

The OECD Future of Education and Skills 2030 project. URL: <https://www.oecd.org/education/2030-project/about/> (дата звернення: 30.08.2019).

Embedding Values and Attitudes in Curriculum : Shaping a Better Future. OCDE. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/95640131-en/index.html?itemId=/content/component/95640131-en> (дата звернення: 30.12.2021).

REFERENCES

Peleh, Yu. (2021). Tsinnisnyi intelekt: filosofsko-metodolohichni perspektvy u pedahohichnii praktytsi [Valuable Intelligence: Philosophical and Methodological Perspectives in Pedagogical Practice]. *European potential for the development of pedagogical and psychological science : collective monograph*. Riga, Latvia : "Baltija Publishing", ss. 331–366. (in Ukrainian).

Graves, C. (1970). Levels of Existence: an Open System Theory of Values. *The Journal of Humanistic Psychology*. Vol. 10, No 2, pp. 131–155.

Inglhart, R. (2018). *Kulturnaya evolyutsiya: kak menyayutsya chelovecheskiye motivatsii i kak eto menyayet mir* [Cultural Evolution: How Human Motivations Change and How it Changes the World] / per. s angl. S. L. Lopatinoi, pod red. M. A. Zavadskey, V. V. Kostenko, A. A. Shyrokanovoy, nauchn. red. E. D. Ponaryn. Moskva: Mysl. 347 s. (in Russian)

Tsinnisni orientatsii suchasnoho informatsiinoho suspilstva : monohrafiia [Value Orientations of the Modern Information Society: monograph]. (2013). V. S. Pazenok, V. V. Liakh, O. M. Sobol ta in.. Kyiv, In-t filos. NAN Ukrainy, 406 s. (in Ukrainian).

Calman, K. (2004). Evolutionary ethics: can values change. *J Med Ethics*. No 30, pp. 366–370. URL: <https://erickson.ru/publications/articles/aticles-professionals/13095-spiral-dynamics-code/> (дата звернення: 11.12.2021).

Held, M., Müller, J., Deutsch, F., Grzechnik, E. & Welzel, C. (2009). Value Structure and Dimensions. Empirical Evidence from the German World Values Survey. *World Values Research*. No 2 (3). pp. 55-76.

Ruchka, A. (2013). Tsinnosti ta tsinnisna zmina u suchasnomu suspilstvi [Values and Value Change in Modern Society]. *Kulturolohichna dumka. Shchorychnyk naukovykh prats*. No 6, ss. 172–179. (in Ukrainian).

Matiazh, S. ta Berezianska, A. (2013). *Klasyfikatsiia tsinnosteï ta tsinnisnykh oriientatsii osobystosti* [Classification of Values and Value Orientations of the Individual]. V: Naukovi pratsi [Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu “Kyievo-Mohylianska akademiia”]. Ser. : Sotsiologiia. T. 225, Vyp. 213, ss. 27–30. (in Ukrainian).

Rohoza, V. (2020). *Praktykum z pytan formuvannia ekolohichnykh tsinnosteï u maibutnikh uchyteliv pryrodnychyykh nauk u protsesi profesiinoï pidhotovky* [Workbook on the Formation of Ecological Values in Future Teachers of Natural Sciences in the Process of Professional Training]: navchalno-metodychnyi posibnyk. Rivne: Volynski oberehy. 200 s. (in Ukrainian).

Demianiuk, V. (2019). *Filosofsko-istorychnyi kontekst rozvytku aksiolohii (praktychni perspektyvy tsinnisnoho znannia)* [Philosophical and Historical Context of the Development of Axiology (Practical Perspectives of Valuable Knowledge)]: avtorskyi kurs. Rivne: RETK NUVHP. 72 s. (in Ukrainian).

Maslou, A. (1997). *Psykhohohyia bytiya* [Psychology of Being] / per. O. O. Chystiakov. Kyev: Vakler, 1997. 300 s. (in Russian).

Klages, H. (1994). Do we all become egos?: on the future of value change. *Politische Studien*. Vol. 45, pp. 35–43. (in English).

Pelexh, Yu., Matviichuk, A. ta Bilous. T. (2021). Tsinnisnyi intelekt liudyny v osmyslenni i vyrishenni suchasnykh sotsialnykh problem [The Valuable Intellect of a Person in Understanding and Solving Current Social Problems]. *Nova pedahohichna dumka. Tom 106 No 2*, ss. 77–83. DOI: <https://doi.org/10.37026/2520-6427-2021-106-2-77-83>. (in Ukrainian).

Shaihorodskyi, Yu. (2012). Tsinnosti yak determinanty suspilnoho rozvytku [Values as Determinants of Social Development]. *Suchasna ukrainska polityka*. Vyp. 26, ss. 219–228. (in Ukrainian).

Vynnychuk, R. (2018). Aksiolohichnyi ta kulturolohichnyi pidkhody yak aspekty metodolohii suchasnoi pidhotovky fakhivtsiv u vysshchii shkoli [Axiological and Cultural Approaches as Aspects of the Methodology of Modern Training of Specialists in Higher Education]. *Molodyi vchenyi*. No 2.2 (54.2), ss. 93-96. (in Ukrainian).

Hryhorenko, I. (2013). Fenomen intelektu osobystosti u dyskursi filosofskoho piznannia [The Phenomenon of Individual Intelligence in the Discourse of Philosophical Knowledge]. *Politolohichniy visnyk*. Vyp. 69, ss. 117–124. (in Ukrainian).

Hryniuk, S. ta Zheludenko, M. (2020). *Aksiolohichniy pidkhid do formuvannia profesiinoi kompetentnosti v maibutnikh fakhivtsiv* [Axiological Approach to the Formation of Professional Competence in Future Specialists]. Modern researches in psychology and pedagogy : Collective monograph. Riga: Izdevnieciba “Baltija Publishing”, pp. 111–127. (in Ukrainian).

The OECD Future of Education and Skills 2030 project. URL: <https://www.oecd.org/education/2030-project/about/> (data zvernennia: 30.08.2019).

Embedding Values and Attitudes in Curriculum : Shaping a Better Future. OCDE. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/95640131-en/index.html?itemId=/content/component/95640131-en> (data zvernennia 30.12.2021).

AXIOLOGICAL APPROACH TO IMPLEMENTATION OF PROFESSIONAL TRAINING FOR FUTURE IT SPECIALISTS

Hanna Shlikhta

PhD, Associate Professor at the
Department of Information and Communication Technologies of
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0002-7184-1822
e-mail: hanna.shlikhta@rshu.edu.ua

Abstract. The article defines the priorities of the study of the formation of axiological and deontological competences and related axiological culture and deontological type of thinking. Special research attention to the axiological discourse of professional training in modern higher education is substantiated. The main concepts revealing the essence of the research include: “axiology”, “values”, “value-meaning sphere”, “axiological approach in education”. The study of the need and perspective of axiological research is analyzed, which is also confirmed by the reflexive function of values. It is pointed out that value changes reflect socio-economic changes, a situation when people adapt to a new environment, and at the same time, values themselves act as factors of social change. The article updates the phenomenon of the theory of values (axiology), the content of the axiological approach and the potential of its implementation in the educational process as a component of the professional training of future specialists in the IT industry. It was determined that the theory of education examines values in connection with the concepts of education, the educational process, the formation and development of personality. It was found that the educational process using an axiological approach ensures the transfer of

socially approved values into the value-meaning sphere of the individual, which is the basis of the development of life strategies. The conclusions indicate the expediency of operating with axiological issues in the context of the organization of higher education, in particular the professional training of future specialists in the IT industry, and indicate the task of further investigations - to identify the prerequisites for the formation of value-deontological beliefs of such specialists.

Keywords: axiology, values, value-meaning sphere, axiological approach in education.

Стаття надійшла до редакції 30.09.2022р.